

Åtgärder i väntan på ändrad skolstruktur

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att genomföra följande åtgärder i väntan på slutligt beslut angående en strategisk, robust och långsiktig omorganisering av skolstrukturen i Ragunda kommun:

- Järåskolans elever flyttas till Kulltaskolan.
- Småfolkets förskola i Bispgården flyttar ner till modulerna.
- Fritidshemmet fortsätter att bedrivas i modulerna.

Detta sker under tiden som en ny skolstruktur utreds och projekteras.

Sammanfattning av ärendet

Ragunda kommuns grundskolor står inför utmaningar som spänner över flera problemområden. Bristande resurser och organisatoriska utmaningar som följer av att vara fyra skolenheter med varierat elevantal utgör hinder för verksamhetens kvalitet och effektivitet. Med bristande resurser avses både ekonomiska och lokalmässiga resurser, tillgång till behörig personal, samt utmaningar med kompetensförsörjning generellt.

Kommundirektören har tilldelats uppdrag för att se till att kommunfullmäktige kan fattat ett slutligt beslut om kommunens framtida skolstruktur. Efter detta kan besluten verkställas.

I väntan på att den nya skolstrukturen är på plats bör kommunstyrelsen fatta ett beslut om vilken struktur skol- och förskoleverksamheten ska ha på kort sikt, tills att kommunens långsiktiga struktur är på plats. Beslutet bör ta hänsyn till kommunens ansträngda ekonomi, det oroliga omvärldsläget, kompetensförsörjningsfrågan och framför allt kommunens möjlighet att erbjuda våra barn den bästa möjliga utbildningen.

Ärende

Bakgrund

Den 24 oktober 2023 beslutade kommunstyrelsen att uppdra till

kommundirektören att se över lokalisering av nybyggnation av förskola och skola, tillsammans eller separat, i centrala Bispgården och på så sätt samla barn och ungas utbildning och fritidsaktiviteter samt ge närhet till bland annat bibliotek och familjecentral.

Kommunstyrelsen beslutade även att uppdra till kommundirektören att göra en kostnadsberäkning för ombyggnation av befintlig skolenhet alternativt nybyggnationen av en skolenhet i Hammarstrand, baserat på resultatet av den kommande geundersökningen.

Dessa uppdrag hanteras inom förvaltningen och kommer att hanteras politiskt när de är färdigberedda. Om slutligt beslut kring framtidens skolstruktur fattas under 2024 kan det ändå konstateras att det kommer dröja flera år innan strukturen är på plats. Uppföranden och ombyggnationer av skolor tar tid och faktorer som försvårar planeringen ytterligare är kommunens ansträngda ekonomi och det höga ränteläget.

Robusthet

Det är tid för handling. Barn och utbildningsavdelningens verksamheter har en central roll i det civila försvaret, därför måste verksamheten dimensioneras i fredstid, för att kunna fungera även i tider av krig och kris.

Den 24 februari 2022 påbörjade Ryssland en fullskalig invasion av Ukraina som resulterat i det mest omfattande och brutala konventionella krig Europa upplevt i närtid. Ett krig i Europa, med risk att på kort tid eskalera ytterligare, är idag en realitet och utgör ett direkt hot mot såväl EU- och Natomedlemmar som andra länder.

Det säkerhetspolitiska läget är det allvarligaste sedan andra världskrigets slut. Förberedelserna, beredskapen och förmågan inom hela totalförsvaret, både det militära och det civila försvaret, måste öka skyndsamt. Insikten om detta behöver genomsyra alla delar av samhället och vara den främsta drivkraften för utvecklingen av totalförsvarets samlade förmåga de kommande åren. Totalförsvaret ska över tid dimensioneras för att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp och bidra till försvaret av allierade.

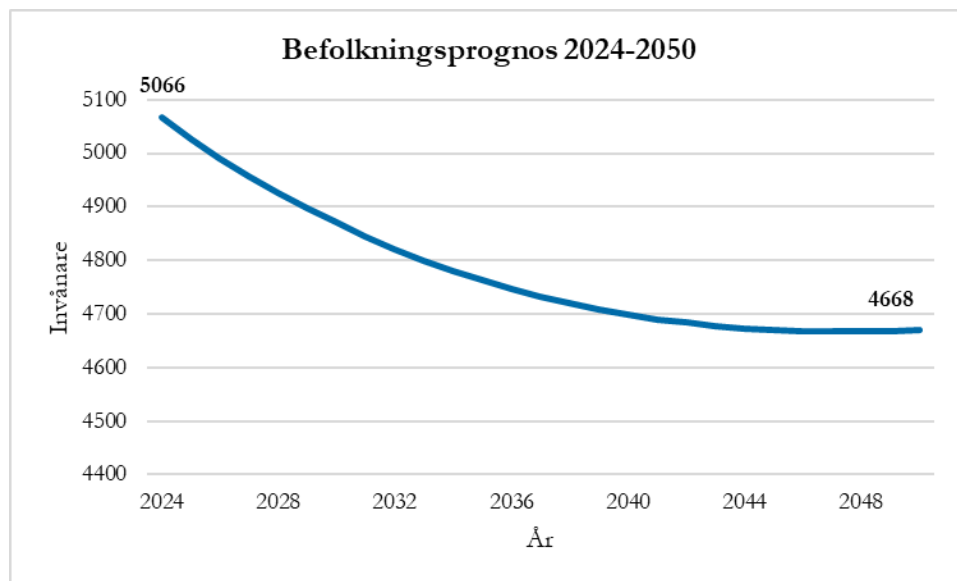
Barn och utbildningsavdelningen behöver tillse en robusthet för det civila försvarets förmåga att bidra till det militära försvaret och vi behöver redan nu prioritera verksamheten för att kunna möta kommande hot och få förutsättningar att fungera i fred. Ragunda kommun har genomfört en övning med länsstyrelsen och Försvarsmakten som heter JEMTEN – den skulle bidra till att öka förståelsen och kunskap hos tjänstemannaorganisationen samt den politiska organisationen. Denna övning visade tydligt att avdelningens förmåga redan nu i fredstid är kraftigt begränsad och lätt att sära, exempelvis genom en måttlig frånvaro hos personal ute i de olika enheterna.

Ekonomi

Det behöver inte bara vara krig och kris som leder till utmaningar. Det ekonomiska läget för Ragunda kommun är i sig en utmaning av stor dignitet. Kommunen har mycket stora svårigheter att klara sin verksamhet med de budgetramar som tilldelats. Inför 2024 kommer personalomkostnadspålägget (PO-pålägget) uppgå till 47,18 procent. Det i sig innebär en personalkostnadsökning med ca tre miljoner mot nuvarande budget för 2024. Elevunderlaget i Ragunda kommun motsvarar en enda skolenhet i andra kommuner och underlaget kommer att minska inom en femårsperiod. Sett till Ragunda kommuns geografiska belägenhet är två skolenheter optimalt, vilket två skolutredningar påvisar. Detta skulle minska kommunens kostnader för lokaler. För mer detaljerade kostnader gällande drift, se bilaga. Utöver detta tillkommer avskrivningskostnader och kapitalkostnader.

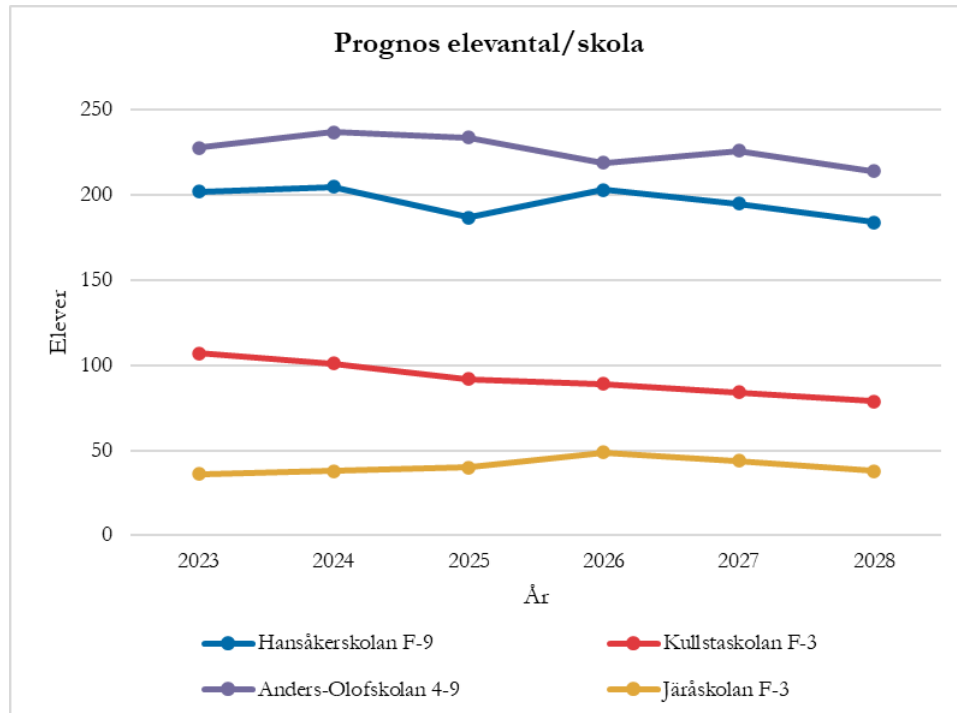
Befolkningsunderlag

En ytterligare aspekt är det sviktande befolkningsunderlaget som Ragunda står inför. Befolkning i Ragunda är ca 5129 personer. Under 2023 minskade Ragundas befolkning med 45 personer. Det innebär 3,15 miljoner mindre till kommunen från staten. Om befolkningstrenden fortsätter i samma takt kommer pengarna inte räcka till.

Enligt prognosen förväntas kommunbefolkningen sjunka under 5000 invånare vid 2026. Vid 2029 förväntas befolkningen vara under 4900 invånare. Om tio år antar prognosen att antalet invånare i kommunen är ca 4800 personer. Vid år 2050 spår prognosen att ca 4670 personer bor i Ragunda kommun.

Sett till enbart elevunderlaget till skolor och förskolor så visar prognosen ingen ökning under en överskådlig framtid. Därför behöver Ragunda anpassa verksamheterna efter de ekonomiska förutsättningarna och befolkningens mängd som finns i kommunen i dag och i framtiden.

Analys

Det föreslagna beslutet är ett obekvämt beslut att ta men för att klara det statliga uppdraget kring skola och förskolor behöver beslut fattas. Skolenheter samt förskole enheter som är för små för att bära sig pedagogiskt men också ekonomiskt bör ej finnas kvar. Ansvar för all utbildning i Ragunda kommun är huvudmannens och i det uppdraget ingår att fördela ekonomiska resurser efter elevernas förutsättningar och behov. Det har påvisats från rektorer under flera år att resurser som tilldelats grundskolorna inte täcker elevernas behov. Detta förstärker den svåra arbetsmiljön för rektorerna där de ska hantera att inte kunna följa Skollagen, Arbetsmiljölagen samt Kommunallagen. Nuvarande resurstilldelning tvingar rektorerna att ställa lagar mot varandra, ej kunna ge eleverna det stöd som krävs och med det följer en ansträngd arbetsmiljö för medarbetarna. Jämtland har bland de högsta sjukskrivningstalen i landet och skola och förskola i Ragunda är inget undantag.

För att vara en attraktiv arbetsgivare så som de politiska målen är utformade kommer det att krävas hårda prioriteringar av vart de ekonomiska resurserna fördelas. Skolan i Ragunda har potential men då behövs färre enheter och en samsyn mellan profession och politik.

Kommunala huvudmän och i synnerhet Ragunda är beroende av riktade statsbidrag för att klara av att bedriva utbildning utifrån de nationella styrdokument. De riktade statsbidragen fungerar som konstgjord andning för

kommunerna och i Ragunda är dessa statsbidrag en del av driften. Detta gör att de inte kan användas till strukturella förstärkningar i skolorna.

En utsatt grupp i dagens skolstruktur är de elever som är inskrivna i den anpassade grundskolan. Dessa elever är i behov av omfattande stödinsatser och en anpassad pedagogisk verksamhet. Avdelningen ser ett behov av att en särskild skolenhet för den anpassade grundskolan öppnas för att samla kompetens och ge eleverna i den anpassade grundskolan den utbildning de har rätt till.

Det finns i dagsläget en osäkerhet kring markförhållanden vid kommunens största grundskolenhet – Anders Olof-skolan. Ytterligare besked kring det kommer i början av 2024 och kan komma att påverka vilket beslut som kommer behöva prioriteras.

Ytterligare en utmaning är de stundande pensionsavgångarna där ca 20% av medarbetarna väntas gå i pension till 2030. Det betyder att samordning av tjänster och undervisningsuppdrag behöver effektiviseras i en mycket högre grad än i dagsläget. Detta innebär att med färre skolenheter skulle mindre arbetstid läggas på att pendla mellan skolorna. Detta ger i sig en robustare skolorganisation som samlar kompetens på färre enheter. En stabil arbetsgrupp är mer rustad för mindre, mellanstora och stora kriser.

Förskolan i Bispgården

Småfolkets förskola i Bispgården är inte en ändamålsenlig lokal för förskoleverksamhet. Vid myndighetskontroller har det framkommit omfattande brister i lokalen. Det krävs omfattande renoveringar och åtgärder för att få lokalen i godtagbart skick men för att kunna ta emot samtliga barn i förskoleåldern behövs en ändamålsenlig lokal där lärmiljöer är tillgodosedda.

Sammanfattningsvis

Ragunda kommuns grundskolor står inför utmaningar som spänner över flera problemområden. Bristande resurser och organisatoriska utmaningar som följer av att vara fyra skolenheter med varierat elevantal utgör hinder för verksamhetens kvalitet och effektivitet. Med bristande resurser avses både ekonomiska och lokalmässiga resurser, tillgång till behörig personal, samt utmaningar med kompetensförsörjning generellt.

Andra utmaningar för grundskolorna handlar om skillnader mellan de fyra skolenheterna som har negativ inverkan på skolans likvärdighet inom kommunen. Exempelvis handlar det om skillnader i undervisningsform mellan skolorna samt att övergången till Anders Olof-skolan från Kullstaskolan och Järåskolan sker i olika årskurser.

Befolkningsprognoserna visar att antalet kommuninvånare förväntas fortsätta minska. Den negativa trenden syns på kort sikt och är ihållande även på längre

sikt. Befolkningsprognoserna visar även att barn i skolålder förväntas minska över tid.

Utifrån beaktande av barnets bästa, en god och likvärdig utbildning för alla barn, samt en trygg skolmiljö, bedömer utredningen att nuvarande skolstruktur behöver ses över. Det föreligger stora utmaningar med nuvarande skolstruktur i området Skolorna i Ragunda, både ur ett ekonomiskt perspektiv och ett verksamhetsperspektiv. Som framkommer av utredningen riskeras både skolpersonalens arbetsmiljö och undervisningens kvalitet i nuvarande organisation. Den sammanvägda nulägesbilden är att rådande skillnader mellan grundskolorna kommunen inskränker på barnens rätt till en utbildning av hög kvalitet samt barnens rätt till likvärdig skolgång enligt Skollagen och Barnkonventionen.

I väntan på att en långsiktig skolstruktur är på plats i kommunen bör verksamheten anpassas för att vara så bra och kostnadseffektiv som möjligt.

Konsekvenser för barn

Konsekvenserna av att bibehålla nuvarande skolstruktur riskerar att gå ut över barnen och deras utbildning. Skolan har en avgörande roll i barns utveckling och framtidschanser i yrkeslivet. Kommunen har en skyldighet att ge barnen bästa förutsättningar för att nå kunskapsmålen i grundskolan, för att ge dem goda förutsättningar för fortsatta studier och förberedelse inför vuxenlivet. I en annan ekonomisk verklighet och ett annat kompetensförsörjningsläge hade nuvarande skolstruktur inte utgjort ett hinder för detta. Men i dagens kontext erfar utredningarna och avdelningens gemensamma bedömning att nuvarande skolstruktur missgynnar elevernas skolgång.

Förslaget om att bilda en gemensam skolenhet i Hammarstrand innebär att de tre nuvarande skolenheterna slås samman. Den största förändringen i förslaget avser barnen i Bispgården som i dagsläget går årskurs F-3 i Järåskolan. En konsekvens skulle därför bli att barnen får längre dagar och längre avstånd till skolan.

En sammanslagning av skolenheterna skulle medföra större och kanske fler klasser i varje årskurs. Större undervisningsgrupper kan innebära risker på så vis att det blir fler barn per lärare. Däremot kan det också ge eleverna bättre chanser att socialiseras i tidig ålder och att hitta vänner i och utanför klassrummet.

Det saknas nationella riktlinjer för vad ett önskvärt elevantal i en grundskoleklass är. På samma sätt som det finns risker med för stora klasser i skolan så finns det även risker med att ha för små klasser. Fördelar med små klasser kan vara att läraren har färre barn att rikta uppmärksamhet mot och därmed får möjlighet att bedriva undervisningen mer individanpassat. Det kan även underlätta för läraren att engagera hela elevgruppen samtidigt i undervisningen.

Samtidigt kan det också finnas ett antal tänkbara pedagogiska dilemman som kan uppkomma på en allt för liten skola och i små klasser. Om elevgruppen är mycket liten kan det vara negativt för möjligheten att stimulera utvecklande gruppdiskussioner i undervisningen. När kollektivet blir mycket litet kan det också försvåra för grupparbeten. Nackdelar med få elever i klassen kan även vara att eleverna socialiseras mindre och riskerar att få svårare att integreras när de övergår till nästa skola.

Konsekvenser för förskolebarn

På kort sikt blir det förändring av lokal för barnen vilket kan innebära en viss oro för barn. Tryggheten kvarstår i att pedagogerna är desamma som känner barnen och deras behov. På längre sikt ska barnen få en bättre och mer anpassad lärmiljö som främjar barnens lärande och utveckling.

Underlag för beslut

Kommunledningsavdelningens tjänsteskrivelse 2024-01-19

Bilaga 1 – Utredning om skolstrukturen i Hammarstrand och Bispgården

Bilaga 2 – Skolutredning Newsec

Bilaga 3 – Antal elever i grundskolan i Ragunda kommun fram till år 2030

Bilaga 4 – Ekonomiska beräkningar för drift

Beredande handläggare

Jenny Kriström

Kommundirektör

Kommunledningsavdelningen

Maria Renvall

Skolchef

Barn- och utbildningsavdelningen

Beslut skickas till

Jenny Kriström

Maria Renvall